

بزرگترین گردهمایی سالانه انسانی جهان در رسانه‌های غربی چگونه به تصویر کشیده می‌شود؟

سانسوریکی شدن دولت

محبوبه رحیمی پژوهشگر

زیارت اربعین به‌عنوان بزرگترین گردهمایی سالانه انسانی در جهان، به یک رویداد بین‌المللی تبدیل شده است که براساس اخبار متعدد منتشر شده در برخی از خبرگزاری‌های برتر جهان، جمعیت زیادی از مردم جهان حتی از کشورهای غیرمسلمان در آن حضور دارند. مردمانی از کشورهای آسیایی، امریکایی، آفریقایی و اروپایی هر ساله در این رویداد شرکت می‌کنند و صحنه‌هایی باشکوه را به وجود می‌آورند که دارای ارزش‌های خبری برجسته‌ای است؛ اما آنچه رسانه‌های غربی از اربعین روایت می‌کنند چیست و چرا آنها سعی دارند این رویداد را تحریف یا آن را کم ارزش جلوه دهند؟ برای پاسخ به این سؤال، لازم است ترجمان فرهنگی برخی خبرگزاری‌های معتبر دنیا از رویداد اربعین در طول یک دهه گذشته را مورد بررسی قرار دهیم.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که رویداد اربعین غالباً در رسانه‌های غربی (همانند سی‌ان‌ان، نیویورک تایمز، رویترز، یورونیوز، ایندپندنت، بی‌بی‌سی، فاکس نیوز، ان‌بی‌سی، دیلی میل و آسوشیتدپرس) به طور منفی نشان داده می‌شود. برخی از آنها سعی می‌کنند اربعین را یک رویداد خطرناک معرفی کنند و برخی دیگر نیز تنها بر جنبه‌های سطحی رویداد نظیر توزیع غذا و نوشیدنی رایگان بین زائران و همچنین ارائه مکان‌هایی برای استراحت، شست‌شو و خواب تنها در مسیر زیارت امام حسین (ع) متمرکزند. در حالی که این رویداد بزرگ، جنبه‌های عمیق دیگری همچون پیام صلح و همبستگی میان ملت‌ها نیز دارد. اعتقاد بر این است که زیارت اربعین حرم امام حسین علیه السلام دستاوردهای بزرگی دارد و هر سال این دستاوردها با جنبه‌های جدیدی آشکار می‌شوند و این اطمینان را ایجاد می‌کنند که انجام این مناسک، از یک سو تأثیر مثبتی بر محیط سیاسی،

مفتاوتی را برمی‌گزینند، موضوعی بحث برانگیز است.

روایت رسانه‌های غربی از اربعین
روایت رسانه‌های غربی ترکیبی از سه روایت متمایز است که به طرز ماهرانه‌ای به هم پیوسته‌اند و هر کدام شامل چندین طرح فرعی در درون خود است. روایت اول روند رسانه‌ای القای ناامنی در رویداد اربعین را دنبال می‌کند؛ روایت دوم سعی در برجسته‌سازی خشونت‌های فرقه‌ای دارد و روایت سوم مربوط به اوضاع سیاسی عراق است. باید توجه داشت که در عراق عموماً چهارچوب‌های زمانی و مکانی رویداد در همان ساعات اولیه خبرسانی، دقیق نیستند و این موضوع به زمینه‌ای برای عملیات رسانه‌ای رسانه‌های غربی تبدیل می‌شود تا تفاسیر خود را وارد محتوای اخبار کنند. برای مثال، خبر ممکن است تنها در جملات اول با روایت بیگذاری آغاز شود و سپس سیاست‌هایی از پیش تعیین شده تفسیر کند و در دل این تفاسیر، رویداد اربعین نیز پوشش داده شود.

شیوه معرفی اربعین در این رسانه‌ها نیز قابل توجه است؛ این دسته از رسانه‌ها حتی اگر هم بخواهند که واقعیت اربعین را منتقل کنند، باز هم از ترجمه فضای ذهنی واژگان و مفاهیم ناتوانند چه برسد به اینکه قصدی برای ضریب دادن به رویداد نداشته باشند. برای مخاطب رسانه غربی، اربعین غالباً این‌گونه تعریف می‌شود؛ مراسم عزاداری برای کشته

شدن امام حسین (ع) نوه پیامبر مسلمانان در قرن هفتم میلادی، سپس نبرد عاشورا را دستاویزی برای ایجاد شکاف میان اهل تسنن و تشیع قرار می‌دهند و با به کار بردن عبارت جعلی «جنگ ۱۴۰۰ ساله شیعه و سنی» سعی دارند این گونه القا کنند که این دو گروه هنوز هم با هم در ستیزند. این در حالی است که اساساً واقعه عاشورا ارتباطی با اهل سنت و شیعه ندارد و امروزه نیز شکافی میان اهل سنت و شیعه وجود ندارد؛ بلکه این دو در قلمرو فقهی خود قرار دارند و اتفاقاً میان آنها تعاملات فرهنگی، سیاسی و مذهبی بسیار خوبی هم وجود دارد. القای وجود نفاق فرقه‌ای، چهارچوب غالب روایت اربعین در رسانه‌های غربی است. علاوه بر این، دائماً تأکید می‌شود که این مراسم مخصوص شیعیان است تا از این طریق، القا کنند که اختلاف میان شیعه و سنی عمیق است؛ این در حالی است که جمعیت زیادی از مسلمانان سنی نیز در اربعین امام حسین (ع) شرکت می‌کنند. اگرچه زیارت اربعین یک رزمایش معنوی در مکتب شیعه است اما سنی‌ها، حتی مسیحیان، ایزدی‌ها، زرتشتیان و صابئیان هم در زیارت و همگام با شیعیان شرکت می‌کنند.

تحریف شکوه رویداد
بر اساس برخی گزارش‌ها بیش از پنج میلیون نفر در انگلیس و حدود ۵۰ میلیون نفر در سراسر جهان رویداد اربعین را از طریق بسترهای دیجیتال دنبال می‌کنند؛ آماري که بسیاری از آنها حتی ممکن است مسلمان هم

باشند اما رسانه‌های غربی سعی دارند بگویند که این رویداد تنها توسط شیعیان برگزار می‌شود و کسانی هم که در آن حضور دارند، فقط شیعیان‌اند.

بی‌بی‌سی از دیگر رسانه‌هایی است که سعی می‌کند شکوه رویداد اربعین را با اخبار جزئی و فرعی نظیر پوشش حوادث ناگوار، حملات انتحاری و درگیری در برخی مناطق عراق بیوشاند. در برخی اخبار بی‌بی‌سی حتی اصل حادثه رها شده و به بهانه حادثه، اصل رویداد اربعین به‌عنوان بستر زمینه‌ساز آن ذکر شده است. جالب است که در این رسانه و سایر رسانه‌های بزرگ جهان، تعداد حاضران رویداد که گاه تا ۳۰ میلیون نفر از ۴۰ ملیت تخمین زده می‌شود، به صدها هزار نفر و دو ملت ایران و عراق تقلیل داده می‌شود؛ البته اینکه بی‌بی‌سی و سایر کمپانی‌های بزرگ رسانه‌ای جهان در دستکاری عناصر رویدادها متناسب با سیاست‌های خبری خود پد طولانی دارند، بر کسی پوشیده نیست. انتخاب تصاویری از درگیری و خونریزی که در سطح محدود و میان چند نفر رخ داده برای محتوایی که به پوشش رویداد اربعین می‌پردازند نیز از دیگر ترفندهای آنها در خدشه وارد ساختن بر تصویر رسانه‌ای رویداد است. از این طریق آنها سعی می‌کنند تا واژه اربعین را با واژه‌های هدفمند دیگری نظیر خونریزی و خشونت در ذهن مخاطب جا بیندازند.

جلوه‌های اجتماعی اربعین نیز تقریباً به کلی سانسور می‌شود؛ میزبانی شهروندان عراقی از ایرانیان و استقبال گرمشان با انواع خدمات که نشان از ارادت آنها به امام حسین (ع) دارد و جلوه‌های عمیق محبت را به نمایش می‌گذارد، در محتوای تولیدی رسانه‌های غربی جایی ندارد. مرتضی حسین نویسنده و تحلیلگر مقیم تورنتو در مقاله‌ای با عنوان «افسانه جنگ ۱۴۰۰ ساله سنی و شیعه» در الجزیره می‌نویسد:

شهادت امام حسین به نادرستی به نزاع میان شیعه و سنی نسبت داده می‌شود؛ در حالی که بین سنی و شیعه شکافی وجود ندارد. اگر شیعیان و اهل تسنن با یکدیگر دشمن بودند، میلیون‌ها نفر از هر دو گروه، از قرن‌ها پیش به طور مسالمت‌آمیز در زیارت سالانه حج حاضر نمی‌شدند. او با اشاره به اینکه این سیاست‌های غربی و متحدها نشان است که با القای وجود شکاف و تفرقه، اهداف خود را پیش ببرند. بیان می‌کند که هدف اصلی آنها تداوم درگیری در خاورمیانه و پیدا کردن توجیهی برای مداخله متجاوزانه خود در این منطقه بوده است. این نویسنده همچنین بیان می‌کند که اگر قرار است اسلام به‌عنوان یک پدیده اجتماعی سازنده ادامه یابد، مهم است که روابط و شیوه‌های زندگی آن [همچون رویداد اربعین] توسط ایدئولوژی‌های مدرن از بین نروند.

روایت رسانه‌های غربی ترکیبی از سه روایت متمایز است که به طرز ماهرانه‌ای به هم پیوسته‌اند و هر کدام شامل چندین طرح فرعی در درون خود است. روایت اول روند رسانه‌ای القای ناامنی در رویداد اربعین را دنبال می‌کند؛ روایت دوم سعی در برجسته‌سازی خشونت‌های فرقه‌ای دارد و روایت سوم مربوط به اوضاع سیاسی عراق است. باید توجه داشت که در عراق عموماً چهارچوب‌های زمانی و مکانی رویداد هادر همان ساعات اولیه خبرسانی، دقیق نیستند و این موضوع به زمینه‌ای برای عملیات رسانه‌ای تبدیل می‌شود تا تفاسیر خود را وارد محتوای اخبار کنند

شهادت امام حسین به نادرستی به نزاع میان شیعه و سنی نسبت داده می‌شود؛ در حالی که بین سنی و شیعه شکافی وجود ندارد. اگر شیعیان و اهل تسنن با یکدیگر دشمن بودند، میلیون‌ها نفر از هر دو گروه، از قرن‌ها پیش به طور مسالمت‌آمیز در زیارت سالانه حج حاضر نمی‌شدند. او با اشاره به اینکه این سیاست‌های غربی و متحدها نشان است که با القای وجود شکاف و تفرقه، اهداف خود را پیش ببرند. بیان می‌کند که هدف اصلی آنها تداوم درگیری در خاورمیانه و پیدا کردن توجیهی برای مداخله متجاوزانه خود در این منطقه بوده است. این نویسنده همچنین بیان می‌کند که اگر قرار است اسلام به‌عنوان یک پدیده اجتماعی سازنده ادامه یابد، مهم است که روابط و شیوه‌های زندگی آن [همچون رویداد اربعین] توسط ایدئولوژی‌های مدرن از بین نروند.

کرامت انسانی و حمایت از مستضعفان، ظرفیتی بی‌نظیر برای آزادگان جهان فراهم می‌کند. مهم‌ترین ویژگی قیام حضرت سیدالشهدا، ظلم‌ستیزی است. امروز، ظلم به ملت ایران در قالب تحریم زیاد شده که پدیده راهپیمایی اربعین، قدرت نرمی است برای مقابله با این ظلم بزرگ. حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای می‌فرماید: «در شرایطی که دشمنان اسلام از همه ابزارها و وسایل و از تمام امکانات مالی و مادی خود برای مقابله با امت اسلامی استفاده می‌کنند، خداوند متعال راهپیمایی اربعین را ناگهان اینگونه عظمت و جلوه می‌دهد و در واقع آن را به‌عنوان یک آیت عظمی و نشانه‌ای بزرگ از پیروزی نهایی جبهه حرکت حسینی بر جبهه کفر و استکبار، به نمایش می‌گذارد.»

راه همگرایی در جهان اسلام، تقویت قدرت نرم از طریق دیپلماسی فرهنگی و رسانه‌ای است. به همین دلیل است که تأکید بر زیارت اربعین و دارا بودن ظرفیت‌های مشترکی چون جاذبه‌های معنوی، داشتن امتداد تاریخی ۱۴۰۰ ساله، مردمی بودن و بهره‌مندی از تنوع فرهنگی، می‌تواند در سطح منطقه‌ای، و سپس کرامت انسانی و حمایت از مستضعفان، ظرفیتی بی‌نظیر برای آزادگان جهان فراهم می‌کند. مهم‌ترین ویژگی قیام حضرت سیدالشهدا، ظلم‌ستیزی است. امروز، ظلم به ملت ایران در قالب تحریم زیاد شده که پدیده راهپیمایی اربعین، قدرت نرمی است برای مقابله با این ظلم بزرگ. حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای می‌فرماید: «در شرایطی که دشمنان اسلام از همه ابزارها و وسایل و از تمام امکانات مالی و مادی خود برای مقابله با امت اسلامی استفاده می‌کنند، خداوند متعال راهپیمایی اربعین را ناگهان اینگونه عظمت و جلوه می‌دهد و در واقع آن را به‌عنوان یک آیت عظمی و نشانه‌ای بزرگ از پیروزی نهایی جبهه حرکت حسینی بر جبهه کفر و استکبار، به نمایش می‌گذارد.»

جهانی. کانون همگرایی تمدنی باشد و تصویری جذاب و باعزت و عظمت از تشیع به جهانیان عرضه کند. هرچه پرشورتر برگزار شدن زیارت اربعین که همان توسعه تاریخی حرکت برای همگرایی فرهنگی در جهان اسلام است، می‌تواند همگرایی میان ملل و اقوام گوناگون را به همگرایی تمدنی که همسویی نظام‌های سیاسی، اقتصادی، علمی و اجتماعی مورد نیاز تمدن نوین اسلامی را با خود به همراه دارد، ارتقا بخشد.

مطهر حضرت سیدالشهدا و ۲۲ یار باوقای‌شان، همان طور که در ۲۰ سال اخیر با زیارت بین‌المللی اربعین و ورود تاریخی ایرانیان به کشور عراق برای این زیارت با اهمیت و متقابلاً احترام و جود و گرم شگفت‌انگیز خواهران و برادران عراقی با وجود تمام ستم‌پاشی‌های نفرت‌انگیز سلطنت‌طلبان و ضدانقلاب و شیعه انگلیسی و سنی آمریکایی، تعصب‌های تباہ و غیرمنطقی عجم-عرب در حال از بین رفتن و هدم اساسی است، وحدت شیعه و سایر مسلمانان هم محقق می‌شود. یگانگی و اتحاد حول محور حضرت امام حسین علیه‌السلام، سرمایه‌ای است که در جهان اسلام ایجاد شده و ما مردم ایران باید حداکثر بهره‌برداری را از این فرصت که خداوند متعال در اختیارمان قرار داده است. در هر حدی که توان آن را داریم. داشته باشیم. در پایان یاد و خاطره انسان والا مقام سیدالشهدای مقاومت سردار سپهبد شهید حاج‌قاسم سلیمانی که نخستین اربعین سراسری و ده‌ها میلیونی پس از شهادت ایشان - بواسطه شیوع کرونا در ۲ سال اخیر- را در پیش داریم و تمام شهدا و صلحا و اولیای الهی را که با خون و نفس‌شان این راه را باز کردند، گرمای می‌دارم و به اوضاع مطهرشان درود می‌فرستم.

